

ПЗВО «МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПИЛИПА ОРЛИКА»

УХВАЛЕНО
Рішенням Вченої ради
ПЗВО МКУ ім.П.Орлика
Протокол № 6 від 27.01 2021 р.

**ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 012 Початкова освіта

Освітня програма: Початкова освіта

Програма підсумкової атестації затверджена на засіданні кафедри психології та педагогічної освіти

Протокол № 7 від «27» січня 2021 р.

Завідувач кафедри НБ Іванцова Н.Б.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Здобувачі вищої освіти, які завершують навчання за освітньою програмою Початкова освіта, спеціальності 013 Початкова освіта за ступенем вищої освіти – бакалавр, повинні скласти комплексний екзамен з окремих методик (методики навчання української мови, методики навчання математичної освітньої галузі, методики навчання природознавства, методики навчання технологічної освітньої галузі, методики образотворчого мистецтва та ін.).

Метою випробувань є визначення здатності бакалавра виконувати професійні обов'язки вчителя початкових класів, з'ясування рівня засвоєння фахових дисциплін.

Комплексний екзамен передбачає виконання певних завдань, під час яких необхідно:

1. Комплексно перевірити якість засвоєння здобувачами окремих методик.
2. Виявити творчі здібності бакалаврів.
3. Перевірити рівень оволодіння майбутніми учителями початкових класів фаховими вміннями й навичками, культурою професійного мовлення.

Програма фахового випробування складається з таких блоків:

«Методика навчання української мови та мовлення», «Методика навчання математичної освітньої галузі», «Методика навчання природничої, громадянської, історичної освітньої галузі», «Методика навчання технологічної освітньої галузі», «Образотворче мистецтво з методикою навчання», кожен з яких містить відповідну кількість питань. Відповідно до програми початкової загальної освіти пропорційно визначається кількість екзаменаційних питань, що включено до білетів комплексного екзамену з часткових методик: 25 питань з методики навчання української мови та мовлення, по 17 питань з методики навчання метематичної освітньої галузі та методики навчання природничої, громадянської, історичної освітньої галузі і по 8 питань з методики навчання технологічної освітньої галузі та образотворчого мистецтва з методикою навчання. Зміст питань визначається робочими навчальними програмами з дисциплін.

Програму укладено на основі освітньої програми «Початкова освіта».

ПРОГРАМА

складової частини комплексного екзамену
з методики навчання української мови та мовлення
денна та заочна форма навчання
(бакалаври)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Провідна роль у системі підготовки вчителя початкових класів належить методиці навчання мови та мовлення.

Підсумкова атестація повинна виявити глибину засвоєння здобувачами питань методики викладання рідної мови в початкових класах, вміння творчо використовувати набуті знання в умовах практичної діяльності.

Мета програми – допомогти здобувачам на заключному етапі зосередити увагу на систематизації знань та змісті найважливішого матеріалу.

Висвітлюючи теоретичні питання з методики мови, здобувачу необхідно показати, як знання особливостей цієї науки дозволить організувати освітній процес у сучасній початковій школі на високому рівні. Випускник повинен вміти обґрунтувати освітні завдання та виховні можливості уроків навчання грамоти /читання й письма/, української мови, читання, позакласного читання, розвитку мовлення; розкрити психолого-педагогічні вимоги до формування загальнонавчальних умінь і навичок учнів; враховувати вікові особливості молодших школярів та їх індивідуальні можливості.

Випускники повинні знати:

- основні методи навчання української мови в початкових класах;
- принципи й способи навчання української мови;
- основні методичні роботи з кожного розділу методики викладання української мови.

Випускники повинні вміти:

- самостійно визначити оптимальні засоби навчання з урахуванням сучасних дидактичних принципів;
- складати конспекти уроків та позакласних заходів;
- самостійно працювати з науковою психолого-педагогічною та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

Під час підготовки до підсумкової атестації читаються 4 години лекцій (оглядових), проводяться групові та індивідуальні консультації, застосовуються тестові завдання для самоперевірки і самоконтролю..

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Методика навчання грамоти.

1.1. Зміст, структура та методика проведення уроків добукварного періоду навчання грамоти.

1.2. Характеристика сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти.

1.3. Два етапи букварного періоду навчання грамоти. Структура уроку читання букварного періоду.

1.4. Методи навчання письма букварного періоду. Структура уроку письма в букварний період.

1.5. Завдання післябукварного періоду. Дидактична структура уроку української мови післябукварного періоду.

Тема 2. Методика класного і позакласного читання.

2.1. Якості читання, вимоги до правильного читання.

2.2. Види і способи читання. Шляхи вдосконалення навичок читання.

2.3. Основні компоненти уроків читання та їх дидактична структура.

2.4. Основні етапи роботи над художнім твором у початковій школі.

2.5. Методика опрацювання науково-пізнавальних статей і нарисів. Етапи первинного та вторинного синтезу текстів.

2.6. Методика опрацювання оповідань та казок. Художній аналіз тексту.

2.7. Особливості методичної роботи над байками.

2.8. Особливості методичної роботи над ліричними та епічними віршами.

Підготовка тексту до виразного читання.

2.9. Методичні прийоми роботи над словом на уроках читання.

2.10. Етапи формування читацької самостійності, завдання кожного етапу.

2.11. Зміст і структура уроків позакласного читання.

2.12. Лінії зв'язку між класним і позакласним читанням.

Тема 3. Методика вивчення фонетики, графіки, орфографії, граматики.

3.1. Методика вивчення основ фонетики і графіки в початкових класах.

3.2. Методика розвитку орфоепічних навичок школярів початкових класів.

3.3. Методика вивчення морфемної будови слова.

3.4. Методи і методичні прийоми формування граматичних понять.

3.5. Методика вивчення частин мови в початкових класах.

3.6. Методика роботи над елементами синтаксису і пунктуації.

3.7. Методика навчання орфографії. Алгоритм застосування правила.

3.8. Види списувань та диктантів, методика їх проведення у початкових класах.

Тема 4. Методика розвитку мовлення

4.1. Основні аспекти роботи з розвитку мовлення молодших школярів. Робота над звуковимовою.

4.2. Робота над словом на уроках рідної мови. Види словникових вправ.

4.3. Методичні прийоми роботи над словосполученням, реченням.

4.4. Методичні прийоми роботи над текстом.

4.5. Види переказів у початкових класах. Структура навчального переказу.

- 4.6. Методика роботи над творами в початкових класах.
- 4.7. Класифікація помилок у початковій школі та шляхи попередження. Методичні прийоми роботи над помилками.
- 4.8. Види мовленнєвої діяльності.
- 4.9. Методика формування аудіативних умінь молодших школярів.
- 4.10. Методика розвитку діалогічного мовлення учнів 1-4 класів.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

1. Підготовчий (добуквений) період навчання грамоти, його основні навчально-виховні завдання. Підготовка до навчання письма в добуквений період.
2. Буквений період навчання грамоти. Поділ його на етапи. Методика ознайомлення учнів з новим звуком та буквою.
3. Загальна характеристика сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу і звукового синтезу.
4. Коротка характеристика основних видів робіт з письма в буквений період. Методи та прийоми навчання письма.
5. Розвиток мовлення молодших школярів у період навчання грамоти.
6. Робота з дитячою книжкою в період навчання грамоти.
7. Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні.
8. Робота з розвитку мовлення учнів на лексичному рівні. Види словникових вправ, методика їх проведення. Прийоми розкриття лексичного значення слова.
9. Синтаксичні вправи в системі роботи з розвитку мовлення учнів.
10. Перекази. Види переказів, передбачених чинною програмою, їх дидактичні можливості та методика проведення у початковій школі.
11. Твори. Класифікація творів. Методика проведення творів різних видів.
12. Методика опрацювання віршів. Прийоми роботи над ліричним та епічними поетичними творами. Прийоми заучування напам'ять.
13. Ознайомлення учнів з казкою як жанром. Особливості методичної роботи над народною і літературною казками, художніми особливостями казки.
14. Особливості роботи над байкою, прийоми розкриття та усвідомлення алегорії, моралі, художніх образів.
15. Методика опрацювання науково-пізнавальних статей і нарисів. 16. Методика опрацювання розділу «Звуки і букви».
17. Методика вивчення елементів лексикології у початковій школі.
18. Методика вивчення розділу «Будова слова» у початкових класах.
19. Методика вивчення іменника у початкових класах.
20. Методика вивчення прикметника у початковій школі. 21. Методика вивчення дієслова у початкових класах.
22. Система роботи над елементами синтаксису і пунктуації в початкових класах. Синтаксичне моделювання та конструювання.
23. Робота зі словниковими словами на уроках мови.
24. Списування як вид орфографічних вправ. Види списування, методика їх проведення.
25. Диктант як вид орфографічних вправ. Класифікація диктантів, методика їх проведення.

Нормативна та інструктивна література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2012. – №4. – С. 12-16.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
5. Типові освітні програми для загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240с.

Навчальна література з дисципліни «Методика навчання української мови»

Базова

1. **Вашуленко М.С, Дубовик С.Г.**Українська мова і читання : підруч. для 2 класу для закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 1 частина. Режим доступу: http://www.osvita-dim.com.ua/free/2_01_01.pdf 2 частина. Режим доступу: http://www.osvita-dim.com.ua/free/2_01_02.pdf
2. **Методика навчання української мови в початковій школі** : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук.ред. М.С.Вашуленка. К. : Літера ЛТД , 2012. 364с
3. **Методичні рекомендації щодо викладання в початковій школі у 2019/2020 навчальному році** (додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>
4. **Навчальна програма з української мови НУШ** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnxwb2NhdGtvdmFza29sYW5kb3Znb3BvbHVrfGd4OjE2ZGY5ZjgyMjgwZGE5MDY>

5. **Нова українська школа:** порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. — 160 с.

6. **Новий Державний стандарт початкової освіти**, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018р.

7. **Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти** (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>

8. Типова **освітня програма (НУШ)** для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко (**1-2 класи**) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

9. Типова **освітня програма (НУШ)** для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко (**3-4 класи**) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>

Допоміжна

1. **Анісімова Г.О.** Сучасний урок у початковій школі :традиції та інновації (навчально- методичний посібник) / Г.О. Анісімова, О.В. Нікулочкіна. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 104 с

2. **Бех М.** Особистісно орієнтовані технології навчання в початковій школі // Почат. школа. – 2017. - № 6. - С. 16 – 19.

3. **Білявська Т.М.** Проблема формування орфографічної грамотності майбутніх учителів початкової школи в процесі мовної підготовки [Електронний ресурс] // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Вип. 86. С. 213-216. Режим доступу:

[file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/1535-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2739-1-10-20190421%20\(2\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/1535-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2739-1-10-20190421%20(2).pdf)

4. **Білявська Т.М.** Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки [Електронний ресурс] // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені ВО Сухомлинського. Серія:

Педагогічні науки. Випуск 2. 2018 р. С. 40-44. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Nvmdup_2018_2_9.pdf

5. **Бондарчук Є.** Інтерактивні технології – шлях до створення ситуації успіху у навчальній діяльності молодшого школяра / Є. Бондарчук // Початкова школа : Науково-методичний журнал. - 2017. - № 11. - С. 1-4

6. **Бульбах Т.** Підготовка та проведення уроків з мультимедійною підтримкою в початкових класах / Т.Бульбах // Початкова школа : Науково-методичний журнал. – 2015 – № 3 – С. 56-58.

7. **Васильєва О.** Реалізація технології діяльнісного методу на уроках у початковій школі // Почат. школа. – 2018. - № 4. – С. 38

8. **Євтушик Н., Ставілова Н.** Бінарний урок (позакласне читання та музичне мистецтво) у 3 класі // Почат.школа. – 2018. - № 6 . – С 28-32

9. **Кабельнікова Н.** Подолання фонематичних помилок на початкових етапах оволодіння навичками письма / Н. Кабельнікова // Початкова школа : Науково-методичний журнал. - 2017. - № 4. - С. 36-39.

10. **Колот М.** Творчі види робіт на уроках української мови // Почат. школа. – 2018. - № 3. – С.15-18

11. **Мочульська Л.** Використання дидактичних ігор на уроках української мови і математики / Л. Мочульська // Початкова школа. –2017. – № 6. – С. 20-23.

12. **Охріменко Л.** Організація групової роботи учнів під час вивчення української мови в початкових класах // Почат.школа. – 2017. - № 2. - С. 10- 14

13. **Прозорова Л.** Творчі різнорівневі вправи з української мови для розвитку уваги, логічного та дивергентного мислення учнів урок / Л. Прозорова // Початкова школа.– 2017. – № 5. – С.36-39.

14. **Ушмарова В.** Організація науково-методичної роботи з учителями початкової школи у контексті Концепції Нова українська школа // Почат.школа. – 2017. - № 8. - С.1-4

15. **Ярош Н.** Групові методи роботи на уроках у початковій школі // Почат.школа. – 2018. - № 6 . – С. - 50 -54.

ПРОГРАМА

складової частини комплексного екзамену з методики навчання математичної освітньої галузі
денна та заочна форма навчання (бакалаври)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методика навчання математики учнів початкової школи як складова частина комплексного екзамену є основною формою контролю наявного рівня сформованості методичної компетентності випускника до організації навчання математики молодших школярів, а також його здатності до самостійної творчої педагогічної діяльності в сучасній початковій школі.

Основну частину змісту навчального матеріалу, який винесено на екзамен, складають часткові питання МНМ МШ. Вони передбачають виявити готовність студента до реалізації виробничих функцій вчителя-класовода у процесі навчання математики молодших школярів.

Вимоги до відповіді здобувача на екзамені

Під час відповіді на питання екзаменаційного білета студент повинен продемонструвати: знання основних теоретичних положень, пов'язаних з початковим курсом математики: математичні поняття, закони, властивості і способи дій (числа, величини, відношення, фігури, вирази); в якому обсязі вони засвоюються молодшими школярами; в якій послідовності передбачено їх вивчення за діючими підручниками математики та в якій послідовності вони можуть вивчатися. Здобувач повинен продемонструвати знання змісту початкового курсу математики, уміння організувати навчальну діяльність учнів, спрямовану на засвоєння математичних понять, властивостей і способів дій таким чином, що її результати дали позитивні зміни в рівні навчальних досягнень учнів. Відповідь здобувач повинен ілюструвати конкретними прикладами, виявляючи при цьому вміння використовувати підручники з математики та, дозволені для використання на екзамені, джерела методичної інформації. Зокрема, відповідаючи на питання, студент повинен показати обізнаність в основних напрямках розвитку МНМ МШ як науки, знати результати найважливіших досліджень методики математики. При цьому необхідно проявляти зрілість і ґрунтовність оцінних суджень, вміння критично аналізувати різні методичні положення, проекти.

Аргументуючи відповідь на питання білета конкретними прикладами, випускник повинен виявити необхідні практичні уміння: встановлювати мету, методичний і математичний зміст завдань.

На екзамені перевіряються уміння випускників ґрамотно, логічно і обґрунтовано (доказово) висвітлювати суть питання, користуючись спеціальною науковою і математичною термінологією і символікою.

Під час підготовки до екзамену здобувачі повинні бути ознайомлені з його програмою і вимогами до відповіді.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Передбачає перелік тем, які підлягають засвоєнню у підготовці до екзамену з МНМ МШ. Темати згруповані за такими чотирма дидактичними одиницями: загальні питання методики навчання математики; методика формування і розвитку у молодших школярів обчислювальної компетентності; методика навчання молодших школярів розв'язуванню сюжетних задач; методика пропедевтичного матеріалу – елементів алгебри, геометрії, величин та їх вимірювання.

1. Загальні питання методики навчання математики

1.1. Предметна математична компетентність та компетенції молодшого школяра.

1.2. Методична компетентність вчителя початкових класів (готовність до навчання математики молодших школярів).

1.3. Освітні, виховні і розвивальні завдання навчання математики в початкових класах.

1.4. Засоби навчання в початкових класах.

1.5. Сучасний урок математики в початкових класах: різновиди його структури; форми організації навчальної діяльності на уроках математики.

2. Методика формування і розвитку у молодших школярів обчислювальної компетентності

2.1. Нумерація і арифметичні дії у концентрі «Десяток»: обчислювальні прийоми та їх теоретична основа; основні прийоми складання таблиць додавання і віднімання в межах 10.

2.2. Нумерація і арифметичні дії у концентрі «Сотня»: обчислювальні прийоми та їх теоретична основа; складання та засвоєння таблиць додавання і віднімання з переходом через десяток.

2.3. Нумерація і арифметичні дії у концентрі «Тисяча»: особливості нумерації чисел 101–1000; усне і письмове додавання і віднімання у межах 1000; усне і письмове множення і ділення у межах 1000.

2.4. Нумерація і арифметичні дії в концентрі «Багатоцифрові числа»: особливості вивчення нумерації багатоцифрових чисел; нові поняття: класи і розряди чисел; додавання і віднімання багатоцифрових чисел; множення і ділення багатоцифрових чисел (загальні і окремі випадки).

3. Методика навчання молодших школярів розв'язуванню текстових задач

3.1. Характеристика змістової лінії програми математики (1–4 кл.): «Сюжетні задачі». Роль і місце задач у початковому курсі математики. Значення задач у формуванні логічної складової предметної математичної компетентності молодших школярів.

3.2. Складові процесу розв'язування задач. Види аналізу задачі та їх значення у розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів.

3.3. Культура запису розв'язань задачі.

3.4. Формування навичок учнів розв'язувати прості задачі: основні групи простих задач програмного мінімуму; основні прийоми допомоги учням у процесі роботи над задачею.

3.5. Розвиток уявлень учнів про складену задачу та процес її розв'язування.

3.6. Розв'язування типових задач з пропорційними величинами. Задачі з типовим конкретним сюжетом (задачі на рух, на спільну роботу, на середне

значення величини, на обчислення периметра та площі геометричної фігури та ін.).

4. Методика пропедевтичного матеріалу (алгебри, геометрії, величин та їх вимірювання)

4.1. Числові вирази. Числові рівності і нерівності. Основні способи порівняння числових виразів. Називання, читання і обчислення числових виразів. Вирази із змінними.

4.2. Формування поняття про рівняння з однією змінною та способи їх розв'язування: засвоєння логічної структури поняття рівняння; складання повної системи завдань на засвоєння поняття рівняння учнями; основні способи розв'язування рівнянь: підбору; на основі залежності між компонентами і результатом арифметичної дії.

4.3. Нерівності із змінною у початковому курсі математики: поняття про нерівність; основні способи розв'язування нерівностей: спосіб добору; спосіб випробування; спосіб зведення нерівності до рівняння; спосіб на основі залежності між компонентами і результатом арифметичних дій.

4.4. Формування уявлень про функціональну залежність. Роль сюжетних задач у формуванні понять: прямо пропорційна залежність і обернено пропорційна залежність.

Пропедевтика геометрії

4.5. Розвиток просторових уявлень молодших школярів: характеристика основних видів завдань для учнів за видами просторових фігур: призми, піраміди, круглі тіла.

4.6. Геометричні фігури на площині: лінія, відрізок, кут, коло, круг, багатокутник.

Пропедевтика вивчення величин та їх вимірювання

4.7. Формування базових понять: величина, одиниця величини, одиниця вимірювання величини, значення величини, що означає виміряти величину (на прикладі таких величин: довжина, площа, маса, часові уявлення, швидкість).

4.8. Основні одиниці вимірювання довжини, площі, маси, часу, об'єму, швидкості та співвідношення між ними.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

1. Компетентнісний підхід у початковій математичній освіті. Особливості сучасного уроку математики.

2. Характеристика змістової лінії «Числа. Дії з числами» початкового курсу математики. Методика роботи з учнями над засвоєнням обчислювальних прийомів концентру «Десяток».

3. Теоретичні засади основних прийомів усного додавання і віднімання чисел у концентрі «Сотня». Методика роботи з учнями над їх засвоєнням.

4. Методика вивчення ділення багатоцифрового числа на одно і двоцифрові числа. Попередження помилок, коли в частці з'являються нулі (окремі випадки ділення).

5. Характеристика змістової лінії програми «Сюжетні задачі». Методичні основи навчання учнів розв'язуванню задач на процеси (спільну роботу, рух). Роботу проілюструвати на конкретному виді задач.

6. Загальна характеристика системи простих задач програмного мінімуму

початкового курсу математики. Методика формування загального уміння розв'язувати прості задачі.

7. Методика роботи над типовими задачами з пропорційними величинами. Задачі на знаходження четвертого пропорційного. Основні способи їх розв'язування.

8. Теоретична основа подвійного змісту частки у початковому курсі математики. Методичні прийоми роботи з учнями над засвоєнням подвійного змісту частки у процесі розв'язування простих задач на ділення.

9. Складові процесу розв'язування складеної задачі. Методика роботи з учнями на кожному етапі розв'язування задачі. Відповідь проілюструвати на конкретному прикладі задачі.

10. Характеристика змістової лінії програми «Робота з даними». Основні види завдань для ознайомлення учнів 1-2 класів зі способами подання інформації. Роботу проілюструвати конкретними прикладами.

11. Наступність у формуванні компетенції дошкільників і учнів 1 класу на прикладі змісту навчального матеріалу розділу програми «Ознаки предметів».

12. Формування алгебраїчного складника предметної математичної компетентності на прикладі розв'язування нерівностей з однією змінною за змістовою лінією «Математичні вирази. Рівності. Нерівності».

13. Методика формування поняття рівняння з однією змінною та способів його розв'язування в початковому курсі математики.

14. Формування уявлень молодших школярів про функціональну залежність. Роль типових задач з пропорційними величинами у функціональній пропедевтиці. Відповідь проілюструвати на конкретному прикладі задачі.

15. Загальна характеристика методики вивчення величин у початковому курсі математики. Методика ознайомлення учнів з величиною: довжина, площа, маса, час (величина за вибором студента) та одиницями вимірювання величини.

16. Методика ознайомлення учнів з просторовими геометричними фігурами (піраміда, конус, циліндр, куля, прямокутний паралелепіпед).

17. Методика роботи над задачами на побудову геометричних фігур на площині. Основні елементарні вміння, якими повинні володіти молодші школярі для побудови відрізка заданої довжини.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гісь О. М., Філяк І. В. Математика : підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 224 с.

2. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 04.03.2018).

3. Заїка А. Математика : підруч. для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 144 с.

4. Іванців М. І. Вибір методів і прийомів навчання математики в початковій школі : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2016. 224 с.

5. Кашуб'як І. О., Ольхова Н. В., Іванців М. І. Формування логічного мислення молодших школярів : навч.-метод. посіб. для студ. спец. 013 «Початкова освіта». 2-ге вид., перероб. і допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 160 с.

6. Козак М., Корчевська О. Математика : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 112 с.
7. Корчевська О., Козак М. Математика : підруч. для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 144 с.
8. Листопад Н. Навчально-методичне забезпечення компетентісно орієнтованого навчання математики в НУШ. Матеріали міжнар. наук.- метод. конф. «Проблеми математичної освіти (ПМО-2019)», м. Черкаси, 11–12 квітня 2019 року. Черкаси : Вид. ФОП Гордієнко Є. І. С. 93–94.
9. Листопад Н. П. Математика: підруч. для 1 кл. закладів заг. серед. освіти. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. 144 с.
10. Листопад Н. П. Орієнтовні тексти річних контрольних робіт з математики. Початкова школа. 2016. № 4. С. 25–28.
11. Листопад Н. П. Перевірка предметних компетентностей. Математика 2 (3, 4) кл. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів : навч. посіб. Київ : УОВЦ «Оріон», 2016. 40 с.
12. Листопад Н. П. Формування предметних компетентностей. Картки з математики, 2 (3, 4) клас : навч. посіб. Київ : УОВЦ «Оріон», 2016. 48 с.
13. Логачевська С. П., Логачевська Т. А., Комар О. А. Математика. 1 клас. навч. посіб. для загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Літера ЛТД, 2018. 128 с.
14. Логачевська С. П., Логачевська Т. А., Комар О. А. Математика. 2 клас. навч. посіб. для загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Літера ЛТД, 2019. 128 с.
15. Лодатко Є. О. Математична компетентність майбутнього вчителя початкової школи: соціокультурний аспект. Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 1. С. 90–96.
16. Лякішева А. В., Вітюк В. В., Кашуб'як І. О. Кейсбук методів і прийомів критичного мислення в початковій школі. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019. 104 с.
17. Математика: навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 18.11.2016).
18. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.01.2019).
19. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
20. Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи: затв. Наказом МОН України від 13.02.2018 р. № 137. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5a8/be0/bc3/5a8be0bc39d28681988610.pdf> (дата звернення: 18.03.2018).
21. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.
22. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика : підруч. для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 144 с.

23. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навч. зошит : у 4 ч.Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 72 с.
24. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навч. зошит : у 4 ч.Ч. 2. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 72 с.
25. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навч. зошит : у 4 ч. Ч. 3. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 72 с.
26. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навч. зошит : у 4 ч.Ч. 4. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 72 с.
27. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 2 клас. Навч. зошит : у 3 ч.Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 88 с.
28. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

Допоміжна:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1 – 4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 392 с. – С. 138 – 170.
2. Зміни до навчальних програм початкової школи / 2016 р. // <http://Ed-era.ua>.
3. Кондратюк О. Метод проектів у початковій школі. К.: Шкільний світ, 2007.
4. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / Стебна О.В., Соценко А.О. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 174с.
5. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / І.І. Дікова – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 180с.
6. Бойченко Т. Цікаві ігри та завдання з математики // Початкова школа. – 2004. – №4. – С.23-24.
7. Бормотова М.М. Развитие самоконтроля у младших школьников на уроках математики // Начальная школа. – 2005. – № 9. – С.34-36.
8. Кочерга О.В. Психофізіологічні особливості першокласників // Початкова школа. – 2005. – № 3. – С.5-9.
9. Кочина Л. Особливості побудови уроку математики в початкових класах // Початкова школа. – 2006. № 7. – С.27-32. – №8. – С.22-24.
10. Смаглій О. Застосування ігрових ситуацій на уроках математики // Початкова школа. – 2003. – №7. – С.37-40.
11. Підручники з математики для початкової школи. 1-4 клас /авт. М.В.Богданович, Г.П.Лищенко. – К. 2013-2016 рр.
12. Підручники з математики для початкової школи. 1-4 клас. / авт. Ф. Рівкінд, Л.Оляницька – К. 2013-2016 рр.
13. Підручники з математики для початкової школи. 1-4 клас. / авт. С.Скворцова. – К. 2013-2016 рр.
14. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів: посібник / О.Я. Савченко, М.С. Вашуленко, Н.М. Бібік та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 160 с.
15. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів: посібник / О.Я. Савченко, М.С. Вашуленко, Н.М. Бібік та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 310 с.

1. Електронна бібліотека підручників: <http://studentam.kiev.ua/>
2. Електронні бібліотеки: <http://dir.meta.ua/ua/science-education/e-libraries/>
3. Методичні розробки, навчальні програми, олімпіади : <http://edu.ukrsat.com/>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: <http://nbuv.gov.ua/>
5. Освітній портал – каталог освітніх ресурсів, новини освіти, вищі навчальні заклади України : <http://osvita.org.ua>
6. Портал, присвячений проблемам впровадження нових технологій в галузі початкової, середньої освіти України (Інформатика, підручники, матеріали, застосування комп'ютерів на уроках математики, іноземної мови, деяка інформація з Міністерства освіти та науки України, олімпіади, періодика) : <http://school.kiev.ua/>
7. Початкова школа. Вчитель - вчителю. Вчитель – учню. Вчитель – батькам. Поради шкільного психолога : <http://teacher.at.ua/>
8. Сайт Міністерства освіти та науки України з новими правовими документами, які регламентують діяльність сучасної школи : Ed-ega.ua

ПРОГРАМА

складової частини комплексного екзамену з методики навчання природничої, громадянської, історичної освітньої галузі
денна та заочна форма навчання (бакалаври)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методика навчання природничої, громадянської, історичної освітньої галузі – одна із профільюючих дисциплін на освітній програмі. Перед методикою навчання природничої, громадянської, історичної освітньої галузі стоять такі завдання: відібрати і синтезувати природознавчий матеріал, визначити об'єм знань по класах, відібрати найбільш сучасні методи навчання.

У процесі вивчення здобувачі одержують знання про розвиток предмету, виявлення найбільш ефективних форм і методів, направлених на розвиваюче та виховуюче навчання, набувають навичок педагогічної роботи з учнями.

Курс методики передбачає дати майбутнім вчителям не тільки теоретичну, але й практичну підготовку: організація спостереження, проведення екскурсій, дослідів, практичних занять, робота в куточку живої природи та навчально-дослідній ділянці.

Здобувач повинен знати:

- існуючі моделі вивчення природничої освітньої галузі в початковій ланці освіти;
- існуючі програми природничої освітньої галузі;
- об'єкт, предмет методики навчання природознавства;
- структуру процесу навчання, зміст його структурних компонентів, зв'язків і відношень між ними;
- рівні процесу навчання в межах природознавства, загальний спосіб їх визначення в конкретних педагогічних ситуаціях;
- виділяти в певній частині (тема, розділ, клас, курс) змісту природознавства елементи знань, якими оволодівають молодші школярі;
- складати структурно-логічні схеми певною обсягу (теми, розділу, класу, курсу) власне предметного змісту природознавства;
- розрізняти засоби наочності, які використовуються в процесі навчання природознавства;
- обґрунтовувати класифікацію методів навчання природознавства; типи уроків з природознавства, їх макроструктуру; фактори, що зумовлюють варіативність макроструктури уроків;
- зміст позаурочної і позакласної роботи з природознавства; їх види, вимоги до методики організації і проведення всіх видів позаурочної і позакласної роботи з природознавства;

- визначати зміст і взаємозв'язок елементарних природничих понять;
- значення і види оцінювання навчальних досягнень молодших школярів у процесі навчання природознавства;
- значення і місце краєзнавчого куточка, куточка живої природи, географічного майданчика, навчальне-дослідної ділянки в системі вивчення природознавства в початкових класах;

Здобувач повинен вміти:

- визначати педагогічні (освітні, розвивальні, виховні) цілі в реальних педагогічних ситуаціях;
- виділяти в певній частині (тема, розділ, клас, курс) змісту природознавства елементи знань, якими оволодівають молодші школярі; ефективно управляти об'єктивно зумовленим процесом їх формування в реальних педагогічних умовах;
- складати структурно-логічні схеми певною обсягу (теми, розділу, класу, курсу) предметного змісту природознавства;
- розрізняти засоби наочності, які використовуються в процесі навчання природознавства;
- аналізувати зміст підручників і навчальних посібників;
- обирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у конкретних педагогічних ситуаціях цілісного процесу навчання природознавства,
- встановлювати взаємозв'язки між різними формами організації процесу навчання природознавства в початкових класах;
- визначати макроструктуру уроку в конкретних педагогічних ситуаціях, його тип; розробляти методику організації і проведення уроків природознавства всіх типів; написати їх детальні конспекти;
- обирати ефективні способи керівництва пізнавальною діяльністю учнів;
- повинен уміти сформулювати у дітей систему первісних природознавчих понять, необхідних для розуміння навколишнього світу;
- повинен уміти сформулювати у дітей уявлення та поняття про навколишній світ, про об'єкти природи та про взаємодії у природі;
- повинен уміти навчити дітей здобувати знання самостійно.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Програма складається з двох частин. У першій частині розкриваються загальні питання методики викладання природознавства. А в другій частині – питання практичного значення.

Предмет і завдання методики природознавства

Методологічні основи методики викладання природознавства зв'язок з іншими науками.

Становлення і розвиток природознавства.

Планування та структура змісту природничої освітньої галузі. Принципи відбору змісту побудови шкільного курсу природознавства. Структуру предметної природознавчої компетентності.

Структуру природничо-наукової грамотності та принципи її оцінки.

Методика формування понять

Характеристика природознавчих понять.

Методика формування і розвитку понять на основі використання міжпредметної інтеграції.

Матеріальна база навчання природознавства

Місце і роль матеріальної бази в навчальному процесі з природознавства

Наочні засоби навчання природознавства

Кабінет природознавства. Виготовлення динамічних наочних посібників та обладнання для уроків природознавства.

Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі.

Навчально – дослідна ділянка.

Краєзнавчий куточок. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.

Поєднання і комплексне використання наочних засобів навчання.

Методи і прийоми навчання природознавству

Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу у структурі методів навчання природознавству.

Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі.

Вибір оптимальних методів і прийомів навчання.

Спостереження – провідний метод вивчення природознавства в початкових класах.

Ведення спостережень за живою і неживою природою.

Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди. Застосування різних видів бесід на уроках природознавства.

Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги використання наочних посібників у застосуванні словесного методу навчання.

Демонстрація та лабораторні досліди. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт.

Форми організації навчального процесу

Основні організаційні форми навчального процесу природознавства.

Урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма процесу.

Основні типи уроків з природознавства. Предметний урок. Екскурсія. Домашнє завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.

Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.

Позакласна робота та її навчально-виховне значення.

Засоби навчання природознавства

Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.

Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них.

Методика роботи з різними видами наочних посібників.

Загальні вимоги до методики використання засобів наочності.

Принципи наочності у навчання.

Характеристика груп засобів навчання природознавства та методики їх використання.

Методика роботи з плакатом і картою. Вимоги до показу карти.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

1. Особливості методики роботи з планом, картою, глобусом на уроках природознавства.
2. Методика організації і проведення спостережень на уроках природознавства та в позаурочний час (дати визначення поняття «спостереження», вказати методику їх проведення та значення).
3. Природнича освітня галузь: мета, завдання та принципи побудови.
4. Методичні особливості проведення дослідів на уроках природознавства (конкретно на прикладі теми).
5. Особливості методики виконання та використання малюнка вчителя на дошці на уроках природознавства (конкретно на прикладі теми).
6. Природничо-наукова грамотність: сутність, структурні компоненти та особливості оцінювання в учнів початкових класів.
7. Методика формування географічних понять під час вивчення освітньої галузі «Природознавство».
8. Предметна природознавча компетентність: сутність та структурні компоненти.
9. Особливості методики проведення практичної роботи під час вивчення природничої освітньої галузі (навести приклади).
10. Особливості методики проведення предметного уроку (конкретно на прикладі теми).
11. Методика використання завдань дослідницького характеру: дослідження-розпізнавання, дослідження-спостереження, дослідження-пошук.
12. Особливості проведення самостійної роботи з підручником на уроках природознавства.
13. Методика формування природничих понять (на прикладі різних тем уроків).
14. Методичні особливості природоохоронної діяльності на уроках природознавства в 3 класі.
15. Характеристика засобів наочності. Методика використання натуральних засобів навчання (конкретно на прикладі теми).
16. Методика організації та проведення фенологічних спостережень. Вимоги до організації фенологічних спостережень.
17. Методика проведення уроку відкриття нового знання: структура та особливості реалізації.

Рекомендована література

Базова література

1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2016. 248 с.
2. Богосвятська А. «Ранок» і «вечір» уроку як гармонійна зміна природних психофізіологічних фазових станів дитини. Зарубіжна література в школах України. 2016. № 10. С. 10-18.
3. Ілійчук Л.В. Педагогічні умови використання арт-терапії в освітньо-виховному просторі початкової школи. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психологопедагогічні науки. 2016. № 2. С. 114-118.
4. Кириленко Л.Г., Власенко Н.В. Визначення пріоритетності кольоротерапії у формуванні основ здоров'язбережувальної компетентності дітей. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 2 (36). С. 429-436.
5. Локаєва Г.В. Можливості використання музикотерапії в загальноосвітніх закладах. Мистецтво та освіта. 2016. № 4. С. 7-11.
6. Скрипник І.М. Кольоротерапія: методичний посібник. Рівне, 2014. 147 с.
7. Сливка Л. Екологія дитинства: навчально-методичний посібник. Ів.-Фр.: НАІР, 2014. 164 с.
8. Сливка Л. Здоров'язбережувальна педагогіка: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2016. 200 с.
9. Теорія і практика арт-терапії: навчально-методичний комплекс / укл. І.В.Бабій. Умань, 2014. 75с.
10. Титаренко С.А., Заяць Д.О. Покращення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобом сміхотерапії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2014. Вип. 118 (3). С. 273-275.

Допоміжна література

1. Базима Н.В., Мороз О.В. Значення музикотерапії для розвитку мовлення у дітей з аутистичними порушеннями. Логопедія. 2013. № 3. С. 3-8.
2. Бакай С.Ю., Мартічян О.А. Музикотерапія та вокалотерапія у сучасному педагогічному процесі. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. 2011. Вип. 14. С. 13-16.
3. Батищева Г. Музикотерапія як метод психокорекції. Психолог. 2005. № 14. С. 25-28.
4. Безклинська О., Миронова Т. Музикотерапія під час роботи з дітьми з особливими потребами. Позашкілля. 2014. № 12. С. 61-64.

5. Бойко А.Е. Використання арт-педагогічних технологій як засобу творчого самовираження молодших школярів у позашкільних навчальних закладах. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 5. С. 68-73.
6. Болсун С. Зовнішність учителя як компонент педагогічної техніки. Початкова школа. 2000. № 7. С. 48-50.
7. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберезувальних технологій у навчально-виховному процесі. Здоров'я і фізична культура. 2006. № 8. С. 1-6.
8. Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи. Початкова освіта. 2005. № 46. С. 2-4.
9. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини. Суми: ВТД «Університет. книга», 2008. 391 с.
10. Гречишкіна А., Коваленко Н. Пісочна психотерапія. Палітра педагога. 2010. № 5. С. 10-14.
11. Деркач О., Вацьо М. Впровадження елементів музичної терапії в навчальний процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. Рідна школа. 2005. № 12. С. 54-56.
12. Димань Т.М. Екологія людини: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
13. Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія / за ред. Ю.М.Швалба. К.: Педагогічна думка, 2007. 276 с.
14. Єнгаличева І. Казкотерапія як один із методів корекційно-розвиваючої роботи з педагогічно занедбаними учнями. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип. 25. С. 70-72.
15. Єфімова Є.М. Здоров'язберезувальні технології у контексті педагогічних досліджень. Проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 1. С. 57-58.
16. Костіков В.О. Переваги арт-терапії як засобу адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов навчально-виховного процесу. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). С. 104-107.
17. Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів. Проблеми сучасної психології. 2012. № 17. С. 34-37.
18. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А.Шик, Н.І.Дикань, О.М.Гладченко, Ю.М.Черкасова. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 127 с.
19. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. Мистецтво та освіта. 2008. № 2. С. 9-12.
20. Сінельнікова Т.В., Ворнік Н.О. Діагностика та корекція агресивності молодших школярів методом казкотерапії. Наука і освіта. 2016. № 2-3. С. 10-15.
21. Сухорукова Г., Громнюк О. Кольори дитячих малюнків як джерело інформації про внутрішній світ та прихований стан дитини. Вісник Інституту розвитку дитини. Збірник наукових праць. 2009. Вип. 2. С. 53-59.
22. Ткаченко Т. Музикотерапія і її внесок в оздоровчу, виховну і моральну функцію молоді. Молодь і ринок. 2012. № 4 (87). С. 17-20.
23. Яцук Г. Ф. Допитливим про основи здоров'я. Тернопіль: Астон, 2004. 152 с.

ПРОГРАМА

складової частини комплексного екзамену
з образотворчого мистецтва з методикою
денна та заочна форма навчання
(бакалаври)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс образотворче мистецтво з методикою викладання як наука теоретично узагальнює практичний досвід роботи, формулює закони та правила навчання, виокремлює технологію найбільш ефективних методів. У процесі вивчення методики образотворчого мистецтва здобувачі одержують знання про види та жанри образотворчого мистецтва, українське, зарубіжне класичне та сучасне мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво; взаємозв'язок видів мистецтва. Майбутні вчителі повинні мати уявлення про основні засоби художньої виразності образу: ритм, силует, колір, композицію.

У курсі образотворчого мистецтва з методикою викладання передбачено засвоєння здобувачами прийомів роботи з кольором, тоном, лінією, простором, формою при виконанні графічних, живописних робіт, а також завдань з ліплення та конструювання; роботи з такими художніми матеріалами як гуаш, акварель, пастель, олівець, пензель, аплікація, пластилін, тощо.

У процесі вивчення методики здобувачі знайомляться з художніми техніками: колаж, аплікація, монотипія, паперова пластика.

Здобувачі повинні знати:

- теоретичні основи методики викладання образотворчого мистецтва;
- зміст та завдання образотворчого мистецтва;
- композиційні засоби виразності, основи кольорознавства;
- елементи традиційної національної культури: мати поняття про петриківський розпис, витинанку та інші види декоративного мистецтва.

Здобувачі повинні вміти:

- володіти методикою проведення уроків образотворчого мистецтва у початковій школі;
- володіти прийомами роботи з графічними та живописними матеріалами;
- володіти прийомами компоновки зображень, прийомами стилізації.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

1. Види та жанри образотворчого мистецтва, методика ознайомлення з ними у початковій школі.
2. Графіка, види графіки. Процес створення малюнка. Композиція малюнка. Послідовність зображення предмета.

3. Зображення предметів пласкої й об'ємної форми. Специфіка методики зображення предметів пласкої й об'ємної форми в 1-4 кл.
4. Живопис предметів. Види живопису на уроках образотворчого мистецтва в 1-4 класах. Нетрадиційні техніки малювання, методика їх проведення у 1-4 кл.
5. Форми і методи роботи вчителя на заняттях з образотворчого мистецтва. Аналіз програм і підручників з образотворчого мистецтва 1-4 кл.
6. Методика ознайомлення учнів з творами декоративно-прикладного мистецтва в 1-4 класах. Види орнаментів і їх використання. Правила стилізації. Послідовність виконання декоративного малюнку. Народний орнамент.
7. Основні види діяльності на уроках з образотворчого мистецтва у 1-4 кл. (малювання з натури, малювання з теми, декоративне малювання, бесіди про мистецтво).
8. Компетентнісний підхід у мистецькій освіті (специфіка сучасного уроку мистецтва)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво (основи образотворчої грамоти) : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / М. В. Гнатюк. – Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2016. – 196 с.
2. Красовська О. О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі : навч. посібник. / О. О. Красовська, – Львів.: «Новий Світ2000», 2020. – 292 с.
3. Образотворче мистецтво з методикою навчання: курс лекцій до предмета для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта» / укладач І.Е.Майборода. – Мукачево: МДУ, 2017.- 41 с.

Додаткова

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Почат. шк. – 2001. – № І. – С. 28–55.
2. Дронова О. О. Дитячий малюнок як засіб збагачення педагогічної компетентності батьків // Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки. Вип. 2. – Глухів: ГДПУ, 2003. – С. 45–50.
3. Дронова О. О., Мезіна О. О. Діагностика та корекція внутрішньо-сімейних стосунків засобами дитячого малюнка // Гуманізація навчально-виховного процесу: 36. наук, праць. Вип. ІХ / Заг. ред. В. І. Сипченко. – Слов'янськ, 2000. – С. 126–130.
4. Зубарева Н.Д. Дети и изобразительное искусство / Н.Д.Зубарева. – М.,1999. – 312 с.
5. Естетика і мистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.О. Мітіна, К.Е. Тетіївський, Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – К.:КНУБА, 2003. – 252с.
5. Крок за кроком в Україні : Посіб. для батьків дошкільнят та соціальних педагогів

/ Л. В. Артемова, О. І. Кульчицька, Н. М. Голота, Г. В. Сухорукова; Наук. ред. Л. В. Артемової; За заг. ред. С. Чередниченко. – К.: 2003. – 384 с.

6. Підкурганна Г.О. Художньо-педагогічна підготовка фахівців дошкільного виховання в педагогічному університеті: (Системний підхід). – СПб., 1998. – 277 с.

7. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Дошк. виховання. – 2002. – № 3. – С. 24–28.

8. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні
у
XX ст. / О. В. Попова. – Х.: 2001. – 255 с.

Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін /О.П.Рудницька. – К., 1998. – 183

9. Сім'я в умовах становлення незалежної України (1991—2003 рр.) : Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2003 р. — К.: 2004. — 254 с.

10. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання : конспект лекцій і занять (за матеріалами власного досвіду) / Л. М. Шульга. – К.: 1995. –236 с

ПРОГРАМА

складової частини комплексного екзамену
з методики навчання технологічної освітньої галузі
денна та заочна форма навчання
(бакалаври)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Комплексний екзамен з методики навчання технологічної освітньої галузі ставить за мету виявити рівень підготовки здобувачів денної та заочної форми навчання до проведення уроків з трудового навчання технічної і художньої праці відповідно до інтегрованих курсів за новими поновленими програмами освіти.

Курс розкриває методологічні основи дисципліни, форми і методи викладання, нові технології в опануванні теоретичним матеріалом з урахуванням у практичній діяльності учнів суспільних змін, умов ринкових відносин.

Система занять включає засвоєння здобувачами технологічних особливостей виготовлення продуктів праці учнями початкової школи з паперу і картону, природного матеріалу, тканини, утилізованих матеріалів, глини, пластиліну тощо, а також закономірностей композиції, конструкторсько-технологічного підходу.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальні питання методики трудового навчання

Зміст та завдання трудового навчання на сучасному етапі розвитку початкової школи.

Принципи та методики трудового навчання.

Урок як основна форма організації трудового навчання у початкових класах.

Графічна грамотність як основа політехнічної освіти учнівської молоді.

Робота з папером і картоном

Обробка паперу і картону.

Ори гамі в художньому конструюванні.

Створення симетричних силуетових композицій вирізуванням з паперу.

Художнє конструювання орнаментальних і знакових композицій в техніці аплікації.

Формування художніх виробів із смуги паперу в техніці папероплетіння.

Художнє конструювання з одного аркуша паперу і картону (об'ємні вироби).

Паперопластика в художньому конструюванні.

Художнє конструювання книжкового блоку.

Гофровані структури з паперу в художньому конструюванні.

Шрифти у художньому конструюванні.

Робота з текстильними матеріалами

Волокнисті матеріали та тканини.

Види текстильних матеріалів. Інструменти і пристосування для роботи

з текстильними матеріалами Види ручних швів.

Художнє конструювання з текстильних матеріалів. Виготовлення м'якої іграшки.

Українська народна вишивка.

В'язання гачком.

Художні вироби в техніці макраме.

Конструювання художніх виробів з природних матеріалів

Природні матеріали. Створення декоративних виробів з листя і соломки.

Художнє конструювання плетених виробів з лози і соломки.

Художнє конструювання середовища та реквізиту з об'ємних природних матеріалів для проведення рольових і спортивних ігор.

Конструювання виробів з різних матеріалів

Ліплення з глини й пластиліну.

Пап'є-маше як вид декоративно-прикладного мистецтва та його значення для художнього конструювання.

Метали і їх властивості. Обробка фольги.

Художнє конструювання з дроту.

Робота з утилізованим матеріалом

Конструювання виробів з утилізованих матеріалів.

Основні відомості про деревину. Художнє конструювання з фанери.

Технічне моделювання і конструювання

Електрифіковані вироби та особливості їх конструювання.

Дизайн технічних форм (машини, механізми, агрегати, вузли, деталі).

Художнє конструювання архітектурних об'єктів.

Технічне моделювання та конструювання макетів, об'єктів і моделей з різних матеріалів.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

1. Аплікація. Види аплікацій. Послідовність дій під час створення аплікацій учнями 1-4 класів.
2. Техніка оригамі. Створення виробів у техніці оригамі учнями 1-4 класів.
3. Пластилін як матеріал для ліплення. Методика виготовлення виробів з пластиліну у 1-4 класах.
4. Ознайомлення молодших школярів з технікою пап'є-маше. Послідовність виготовлення виробів цією технікою.
5. Методика ознайомлення молодших школярів з різними видами народних ремесел України.
6. Художнє оздоблення та дизайн. Декорування раніше створених виробів засвоєними техніками та відомими матеріалами.
7. Методика конструювання рухомих моделей учнями 4 класу: загальні відомості, виготовлення виробів.
8. Система роботи з самообслуговування учнів 1-4 класів.

Рекомендована література

Основна

1. Ботюк О.Ф. Конструювання з паперу методом оригамі: навч. посібник/ Ботюк О.Ф. – Т.: Богдан, 2014. – 64 с.
2. Веремійчик, І. М. Методика трудового навчання в початковій школі [Текст]: навч. посіб. / Іван Маркович. Веремійчик. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. – 276 с.
3. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник/Упорядник О.Рома - The LEGO Foundation, 2018.-44с.
4. Коберник О.М., Сидоренко В.К. Методика трудового навчання: проектотехнологічний підхід: навч. посіб. / [за заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка]. – Умань: СПД Жовтий, 2014. – 216 с.
5. Типова освітня програма початкової освіти під керівництвом Р. Б. Шияна. – Електронний ресурс. - Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
6. Трудове навчання. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1 – 4 класи. - Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.

Допоміжна

1. Багрянний І. Сад Гетсиманський.- Шкільна бібліотека української та світової літератури.-2016.-576с.
2. Вешкина О.Б. Декупаж. Креативная техника для хобби и творчества. – М.: Эксмо, 2009. – 64 с. 2.
3. Ебру - малювання на воді.-Електронний ресурс.-Режим доступу: <http://www.mymagickey.com/index.php/ebru-malyuvannya-na-vodi>.
4. Кристанини Д., Лупато М., Страбелло В. Всё о декупаже: техники и изделия. – М.: Ниола 21 век, 2009. – 123 с.
5. Ліщинська-Кравець Г.Л. Техніки вишивання.-2010.-Електронний ресурс.- Режим доступу:<http://vishivanka.net.ua/article/5>.
6. Пометун О.І.,Пироженко Л.В.Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: навч.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Черутти П.Н.Декупаж. Декоративная отделка предметов интерьера, посуды, аксессуаров. Практическое руководство. – М.: Ниола-Пресс, 2008. – 159 с.
8. Шахінка І.Розвиваємо творчі навички: техніка малювання на воді – ебру. - 2019. - Електронний ресурс.-Режим доступу: <http://mini-rivne.com/malyvanna-navodi-embry/>.
9. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник/Упорядник О.Рома - The LEGO Foundation, 2018. - 32 с.
- 10.Що таке квіллінг? Ідеальна техніка для початківців. Корисні поради на кожен день.-Електронний ресурс.-Режим доступу:<http://vidpoviday.com/shho-takekvilling-idealna-texnika-dlya-pochatkivciv>.
11. Ярошевич О.В. Технологія виготовлення виробів у техніці декупаж: навчальний посібник з технології дизайну предметів інтер'єру для учнів 10-11 класів/Укл. О.В. Ярошевич. – Старокостянтинів. – 2013. – 86 с.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ

Екзамен проводиться в усній формі і передбачає ґрунтовне висвітлення студентами питань з фахових методик, під час якого необхідно:

- 1) продемонструвати якість засвоєння фахових дисциплін;
- 2) виявити здібності педагогічного мислення;
- 3) показати рівень оволодіння майбутніми учителями початкових класів фаховими вміннями й навичками, зокрема щодо роботи з програмами і підручниками початкової школи, наочними посібниками;
- 4) продемонструвати культуру фахового мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

1. Загальні положення.

Рівень підготовки випускників освітньої програми Початкова освіта ступеня вищої освіти бакалавр оцінюється за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), за шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F), за 100-бальною шкалою за середнім балом, виведеним з сумарної оцінки за всі види роботи. Відповідно до цього за кожну правильну і повну відповідь нараховується до 30 балів. У 10 балів додатково оцінюється культура фахового мовлення студента-випускника, їх риторичні вміння, вміння презентувати свою відповідь, використовуючи додаткові засоби навчання.

За національною шкалою оцінювання відбувається за визначеними критеріями з кожного питання й визначається як середньозважена оцінка за відповідь у цілому.

2. Норми оцінювання.

2.1. Оцінка «відмінно» отримує здобувач, який проявить такі знання та вміння:

- вільно володіє основними методичними категоріями, закономірностями педагогічного процесу в контексті навчання мови, читання, математики, природознавства, трудового навчання і образотворчого мистецтва молодшого школяра, визначає цілі, методи навчання,

- вільно оперує поняттями та категоріями методик, визначає цілі і відповідні моделі, інноваційні технології, методи навчання і виховання, працює з підручниками і наочними посібниками початкової школи, аналізує методичну літературу,

- вільно володіє міцними теоретичними знаннями відповідно до вимог програми, має високу культуру мовлення.

2.2. Оцінку «добре» отримує здобувач, який проявить такі знання:

- вільно володіє основними поняттями та категоріями методик, визначає цілі і відповідні моделі, інноваційні технології, методи навчання і виховання, працює з програмами, підручниками та наочними посібниками, аналізує методичну літературу;

- вільно володіє міцними теоретичними знаннями відповідно до вимог програми, уміє методично правильно подавати їх учням;

- вільно оперує методами та прийомами навчання, переконливо доводячи свої знання шляхом виконання практичних завдань, зазначених в питаннях;

- демонструє не лише вміння здійснювати навчання, а й здатність досліджувати, аналізувати навчально-виховний процес з метою його удосконалення.

Допускається 3-4 неточностей у формулюваннях, помилки, випадковості, які не впливають суттєво на загальну відповідь, допускається мовленнєвих помилок.

2.3. Оцінку «задовільно» отримує здобувач, який проявить такі знання та вміння:

- не дуже вільно володіє основними поняттями та категоріями методик, закономірностями педагогічного процесу, визначає цілі і відповідні моделі, інноваційні технології, методи навчання і виховання, працює з навчальною літературою, знає методичну літературу,

- іноді не чітко і повно відповідає на поставлені запитання, не дотримуючись грамотності та логічності у викладі матеріалу.

2.4. Оцінки «незадовільно» , отримує здобувач, який проявить такі знання та вміння:

- не володіє основними поняттями та категоріями фахових методик, не може визначити цілі і відповідні моделі, інноваційні технології, методи навчання і виховання, слабо орієнтується в програмах і підручниках для початкової школи, не вміє аналізувати методичну літературу, не чітко і неповно відповідає на поставлені запитання, не дотримуючись грамотності та логічності у викладі матеріалу;

- недостатньо володіє теоретичними знаннями відповідно до вимог програми; не оперує методами та прийомами навчання, не в змозі продемонструвати свої знання шляхом виконання практичних завдань, зазначених в питаннях;

- не вміє здійснювати навчання, не здатен досліджувати, аналізувати навчально-виховний процес з метою його удосконалення.

За національною шкалою оцінювання відбувається за визначеними критеріями з кожного питання й визначається середньозважена оцінка за

відповідь в цілому.

За системою ECTS за кожну правильну і повну відповідь нараховується до 30 балів. До 10 балів додатково оцінюється культура фахового мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНУ

За національною шкалою	За шкалою ECTS	Кількість балів
ВІДМІННО	A	90-100
ДОБРЕ	B	80-89
	C	71-79
ЗАДОВІЛЬНО	D	61-70
	E	50-60
НЕЗАДОВІЛЬНО	FX	30-49
	F	1-29